

К.В. Доскач

Житомирський державний університет імені Івана Франка

аспірант

Особливості вживання англійської медичної термінології в політично-економічному дискурсі

Термінологія є доволі молодого наукою, яка офіційно почала своє існування лише наприкінці ХІХ – початку ХХ століття. Вперше слово термін з'явилося в Німеччині у 1876 році. Історія медичної термінології розпочалася з праці давньогрецького вченого Гіппократа «Corpus Hippocraticum». З цієї збірки наукова термінологія усього світу успадкувала багато найменувань на позначення медичних реалій, наприклад : амбліопія, дистонія, гіподинамія, гіпертонія, карцинома, герпез, парез тощо. В творах Аристотеля були вперше введені терміни глаукома, лейкома, ністагм, екзофтальм тощо. Представники Александрійської медичної школи Герофіл та Еразистрат ввели в медичний обіг штучні, спеціально створені терміни. Грецька мова до кризи античного світу фактично виконувала функцію міжнародної мови медицини. М.В. Ломоносов підкреслював її виняткове значення для задоволення потреб наукової термінології [1].

Термінологія, у тому числі медична, є найбільш динамічним складником лексичної системи мови і характеризується постійним розвитком і неологізацією, що викликає постійний інтерес серед вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема І.Борисюк, Б.Головін, Т.Кияк, К.Кусько, Е.Жильбер, А. Ширмер, Й.Сміт та інші.

Короткий тлумачний словник визначає термін як (лат. terminus «границя, кінець, межа») спеціальне слово чи словосполучення, що прийняте в певній сфері і застосовується в особливих умовах. Термін представляє собою словесне означення поняття, яке входить в систему понять певної області професійних знань [2:94].

Термін визначають як «слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене

для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів»[1:95-96], як « слово спеціальної сфери застосування, яке називає спеціальне поняття» [2:11-13], як «мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки» [3:54].

Терміном називають також слово або словосполучення з історично умотивованими чи умовно закріпленими значеннями, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва [2:191]; слово або словосполучення, яке служить для чіткого вираження поняття, специфічного для будь-якої галузі знання, виробництва або культури, та яке обслуговує в цій сфері комунікативні потреби діяльності людини [3:81].

Словник Ж.Марузо визначає термінологію як систему термінів, яка використовується для вираження понять, притаманних даній науці [4].

Значна частина дефініцій терміна базується на семантичних ознаках. Термін розглядається як: 1) окреме слово з чітко визначеним значенням, 2) слово, якому відповідає точне поняття з області науки, техніки, мистецтва і т.д., 3) слово або словосполучення для точного вираження спеціальних понять та визначення окремих предметів.

Існує декілька класифікацій термінів. Так, наприклад Мостовий М.І. поділяє термінологію на номенклатуру і професіоналізми. *Номенклатура*, відповідно, це сукупність спеціальних термінів-назв, які вживаються в окремій фаховій ділянці, а *професіоналізми*- це дублети науково-технічних термінів, які не складають замкнутої системи, а носять чіткий місцевий характер. Їм властива деяка емоційність, викликана особливостями протиріччя, внаслідок чого професіоналізми відносять до окремого підвиду діалекта, особливо якщо вони вживаються поза межами виробничих стосунків [5:191-192].

За своєю будовою та структурою А.Я.Коваленко поділяє медичні терміни на: 1) прості, які складаються з одного слова: allergy; 2) складні, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс: nurse-technician; 3) терміни-словосполучення, які складаються із декількох компонентів: internal cardiac massage. Терміни-

словосполучення поділяються на три типи: 1) терміни-словосполучення, компонентами яких є самостійні слова, які можуть вживатися окремо і які зберігають своє значення: ischemic heart disease; 2) терміни - словосполучення, одним із компонентів яких є медичний термін, а інший – слово загальноживаної лексики (цей спосіб утворення медичних термінів є більш продуктивний, ніж перший, де два компоненти є самостійними термінами) : X-ray viewing box; 3) терміни- словосполучення, обидва компоненти яких є словами загальноживаної лексики і тільки сполучення цих слів є терміном (такий спосіб утворення науково-технічних термінів є непродуктивний): Gram-positive [6].

Терміни, у даному випадку, об'єднуються в термінологічні системи, які виражають поняття однієї галузі знань, у даному випадку медичної. У кожній термінологічній системі утворюються певні групи, для яких загальним є їх належність до класу предметів, або до класу процесів, властивостей і т.д. Одна з найбільш значних розділів медичної термінології – клінічна термінологія. Вона поєднує назви галузей медичної науки, симптомів, хвороб, синдромів, функціональних реакцій, рефлексів, морфологічних порушень і методів дослідження [7].

Багатозначність терміна у процесі його формування, розвитку та функціонування є природною з огляду на те, що одна і та ж сама форма може пристосовуватися до позначення різних об'єктів та виконувати різні функції. Аналіз лексико-семантичних зв'язків термінів демонструє, що зв'язки можуть бути внутрішньо системними та міжсистемними. Так, внутрішньо системним семантичним явищем, вважається багатозначність одного і того ж самого терміна у межах однієї і тієї самої термінологічної системи, зокрема медичної. Значення багатозначного терміна міжсистемного функціонування входить складовою частиною в обсяг термінологічного словосполучення і виконує при цьому роль семантичного ядра інваріанта, який конкретизує і деталізує значення, уточнює інформацію на основі диференційної ознаки поняття. При цьому міжсистемні відношення можуть породжувати багатозначність одного

терміна, полісемію чи омонімію і розглядатися при цьому вже на рівні міжнаукових контактів [7:156-157].

М.Н. Володіна вважає когнітивно-дефінітивну значущість терміна його узагальнюючою особливістю, яка виражається в тому, що термін стає «носієм та зберігачем» спеціальної інформації до визначеної терміносистеми. Дослідження структурно- семантичних зв'язків між термінами передбачає нерозривність двох, пов'язаних між собою планів: інваріантний семантичний компонент прагматичного плану системи мови, і вираження змінних компонентів із синтагматичного плану мовлення, які визначають відповідно різні смисли вживання слова-терміна [8].

Так відомо, що суттєва частина медичної термінології вийшла за межі її галузевого застосування і поширена в багатьох сферах суспільного життя. Зокрема, значна кількість медичних термінів є надзвичайно вживаними в політичній та економічній царинах, які є тісно переплетені одна з одною, як наприклад: ***adaptation***- в медичній сфері означає адаптацію організму, органів чи систем до зовнішніх подразників, а в політико-економічній – пристосування економіки країни, чи окремого підприємства, як самостійного суб'єкта господарювання до умов глобальної конкуренції, відкритого ринку, тощо; ***therapy***- в медичній сфері полегшення, зняття чи усунення симптомів та проявів захворювання, а в політико економічній сфері існує термін «шокова терапія», що означає комплекс заходів, що спрямовані на вирішення фінансових проблем підприємств, найчастіше завдяки запровадженню жорстоких обмежень, лімітів, бюджетної економії; ***immunity*** - в медичному трактуванні це сукупність захисних механізмів, які допомагають організму боротися з чужорідними чинниками (бактеріями, вірусами), а в політико-економічному це здатність органів влади ефективно виконувати покладені на них функції, навіть за умови нестабільності вищих органів законодавчої чи виконавчої галок влади; ***donor*** – в медицині це люди які здають кров чи органи для пересадки реципієнту, а в економіці це люди чи організації, які вносять чи виділяють гроші на певні цілі [9:25,45,67,125].

Таким чином, значна частина медичних термінів системно використовується в інших наукових та суспільних сферах життя, зокрема в політико-економічній царині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнольд И.В.: Основы научных исследований в лингвистике: Учебное пособие.- М.Высш. школа, 1991.-140с.
2. Короткий тлумачний словник української мови. / За ред. Д. Гринчишина.- К.,1999
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Учбовий посібник.- Вінниця. Видавництво «Нова Книга», 2001.-303с.
4. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов.-М.,1960.-123с.
5. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови. Підручник для студентів ін-тів і фак. іноземної мови. – Харків: «Основа».1993.- 255с.
6. Коваленко А.Я. Общий курс научно-технического перевода: пособие по переводу с английского языка на русский.- ИКОС, 2004.-115с.
7. Даниленко В.П. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание.- Свердловск, 1991.-155с.
8. Володина М.Н.: Когнитивно-информационная природа термина и терминологическая номинация: Автореф.дис. д-ра філол.наук.- М., 1998.-143с.
9. Heather Bareman, Ruth Hillmore, Daisy Jackson. Dictionary of Medical Terms. Fourth Edition.//Bloomsbury Publishing – London, 2004